

Waardzegger

In dit nummer o.a.:

- 29 maart ledenvergadering
- Wandelen van Streekmuseum naar Klein Profijt of andersom

Lente 2014

Colofon

Waardzegger, een uitgave van
Hoekschevaards Landschap (HWL)
Vereniging voor behoud en ontwikkeling
van natuur en landschap in de Hoeksche
Waard, opgericht in 1973.

Verschijsning: ieder kwartaal

ISSN 1389-7454

Oplage: 1850

Lidmaatschap € 20,00 per jaar

IBAN-nr: NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen
voor niet commercieel gebruik
aangewend worden met bronvermelding

Ledenadministratie HWL

postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

ledenadministratie@hwl.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland

telefoon: 0186 621 888

Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff

kantoor@hwl.nl

Openingstijden:

Dinsdag t/m Vrijdag 10.00 tot 17.00 uur

Zaterdag en Zondag 12.00 tot 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp

Telefoon: 0186 653 512

Beheerder: Cees Mesker 06 1296 6131

kantoor@hwl.nl

Openingstijden:

Dinsdag t/m Zondag 12.00 tot 17.00 uur

HWL bezoekerscentra op internet:

www.hwl.nl

Dagelijks Bestuur

Els van Veen (voorzitter) 078 618 0691

Mickey van der Geugten 0186 651 898

(secretaris)

Guus van der Pal 0186 573 705

(penningmeester)

IN DIT NUMMER:

- Van de redactie
- Algemene ledenvergadering en vrijwilligersdag
- Van het bestuur
- Bezoekerscentra: Hotspots
- Wandeling Noordrand
- Beatrixboom krijgt weer een bordje
- Aanmelden vrijwilligers
- HWL geeft gelegenheid....
- Knotvogels in actie
- Planning cursussen
- Fruitbomen walhalla
- Natuurlijke bermen
- Zonnepanelen
- Reis langs wilde planten
- Afd. promotie
- Excursies
- Prikbord

Redactie:

Joop Dijkshoorn

Hanny Willemstein

Ineke Moll

Jan Plaisier

Aad Bruijnzeel

redactie@hwl.nl

Kopij Kwartaal nummers

inleveren vóór 1 februari,

1 mei,

1 augustus,

1 november .

Aanleveren kopij

Als aparte bijlage ('attachment') bij een
e-mail. Uitsluitend in MS-Word naar:

redactie@hwl.nl

VAN DE REDACTIE

Het is nog grauw en guur buiten, het wil nog niet winteren, maar ik denk al wel aan de Lente. Jawel, met een hoofdletter. Taalkundig helemaal fout, maar als alles weer gaat groeien en bloeien kunnen we weer buiten genieten bij een redelijke temperatuur en mag ik "Lente" graag met een hoofdletter schrijven!

Natuurlijk was de winterfair weer een succes, hoor ik (ondanks alles) ook graag de sneeuw onder mijn laarzen kraken, is het 's- winters best wel mooi en zie ik natuurlijk dat de rijp weer voor een fotomoment zorgt, maar alles bij elkaar genomen ben ik toch meer van de warme kachel en de erwtensoep!

Ik hoop wel dat u allen van een echte winter zult genieten. Dan hou ik het op het mooie weer en zomerse foto's.

Want zoals altijd krijgen we de foto's van de fotowerkgroep en daar zitten echt hele mooie plaatjes bij. Ik word er tegelijkertijd vrolijk en treurig van. Want welke moet ik plaatsen en waar? Met de fotoclub is afgesproken om bij iedere foto de naam van de fotograaf en het object te vermelden. Ik ben tenslotte ook geen bioloog en weet wel het verschil tussen wat vaker voorkomend gewas zoals bieten, spruiten, enz. Maar of het koren nu gerst, rogge of tarwe is, moet je mij niet vragen. Dat geldt dus ook voor vogeltjes en/of die kleine knagers waar sommigen onder ons verzot op zijn. In hun natuurlijke habitat, uiteraard.

Met zulke opmerkingen moet je trouwens heel voorzichtig zijn, heb ik gemerkt. Even voor Kerst waren we in een groot tuincentrum waar ze, behalve veel groen,

ook levende have verkochten. Vanzelfsprekend ook een hok met kleine konijntjes die, volgens de dames, héél schattig waren. Met mijn opmerking "te klein voor 5 man", kreeg ik ruzie met de winkeldame die duidelijk een minder gevoel voor humor had. Gelukkig heb ik het woord "bontjas" niet genoemd. Dan had ik dit stukje misschien niet eens meer kunnen schrijven.

Mijn vrouw kon er gelukkig wel om lachen. Ze heeft wel iets met kunstbont maar konijn komt, ook bij ons, echt niet op tafel!

Op het verzoek of we over kunnen gaan op een digitale Waardzegger hebben we meer reacties gehad dan verwacht. We zullen deze reacties met het bestuur en de IT-mensen bespreken, waarna we in een volgend nummer aan zullen geven wat en eventueel hoe we het zullen doen. Degenen die gemaïld hebben krijgen tzt. antwoord via de mail.

Verderop in het blad heeft het bestuur de uitnodiging voor de ledenvergadering geschreven, dus noteer deze datum in uw agenda!

Dit is ook de reden dat de Waardzegger een maand eerder verschijnt, zodat iedereen op tijd op de hoogte is.

Daarmee bestaat de kans dat u net mee doet met de elfstedentocht als de Waardzegger in de bus valt. Ik wens u daar dan veel succes bij en vertrouw er op dat ik, met de erwtensoep op schoot, met u meevoel.

Joop

ALGEMENE LEDENVERGADERING 29 MAART 2014

Het bestuur nodigt u van harte uit tot het bijwonen van de 31^e Algemene Ledenvergadering van de vereniging Hoekschevaards Landschap: op 29 maart 2014 om 16:00 uur in het Nationaal Landschap Centrum, Veerweg 1c te Numansdorp.

A G E N D A

Opening

Verslag van de 30e Algemene ledenvergadering d.d. 11 mei 2013

Ingekomen/ uitgaande stukken

Financieel verslag 2013

Verslag kascontrolecommissie

Begroting 2014 en vaststelling contributie 2015

Aftreden en verkiezing bestuursleden

Rondvraag

Sluiting

Evenals het vorig jaar heeft het bestuur besloten de ALV te combineren met de vrijwilligersdag en een onderdeel van een heel middagprogramma te maken. U bent ook bij dit middagprogramma van harte uitgenodigd.

Voor de volgende bestuursleden loopt de zittingsperiode af:

Mevrouw G. Quist en de heren D. van Houwelingen en R.H. Wiggers.

Mevrouw G. Quist treedt af als bestuurslid.

De heren D. van Houwelingen en R.H. Wiggers stellen zich herkiesbaar.

De volgende persoon wordt voorgedragen als nieuw bestuurslid:
mevrouw H. Visser .

In overeenstemming met artikel 8 van de statuten wijst het bestuur de leden op de mogelijkheid zelf kandidaten voor het bestuur voor te dragen.

Het verslag van de 30^e Algemene Ledenvergadering 2013 kunt u bij de secretaris aanvragen.

Het financiële verslag (de exploitatierekening 2013, begroting 2014 en de balans per 31 december 2013) met een korte toelichting op de cijfers, kunt u eveneens bij de secretaris aanvragen.

VAN HET BESTUUR

Els van Veen

Als ik dit schrijf is het januari en zijn we net gestart met het jaar 2014.

De goede voornemens echoën nog wat na in de laatste nieuwjaarsrecepties en de gemeenteraden gaan zich voorbereiden voor de verkiezingen. Dit laatste zal weer de nodige beloftes opleveren en de toekomst zal uitwijzen wat het allemaal op gaat leveren. De werkgroep milieu en planologie zal een en ander zeker goed volgen en daar waar het de Hoeksche Waard en HWL betreft gepast reageren. Dat zij dit doen is fantastisch en niet alleen voor het belang van het eiland maar ook voor het gemak van de vrijwilligers van HWL. Ik zie de lezer zijn/haar voorhoofd al fronsen en denken wat bedoelt ze. Nu dat is simpel de vrijwilligers van M&P pakken zaken op die maken dat vrijwilligers ongestoord hun hobby kunnen uitvoeren. Denk hierbij aan vraagstukken als bejaging, de ganzen, windmolens, ontwikkelingen van bedrijventerreinen, versterking dijken enz. enz. Door deze zaken op te pakken kunnen vogelaars genieten van vogels en de plantmensen van de planten die in de natuurgebieden groeien. De zoogdieren werkgroep inventariseert en maakt zo inzichtelijk welke soorten het goed doen en welke bescherming nodig hebben. M&P waakt dan weer over deze gebieden door ervoor te zorgen dat deze in stand blijven. Zo grijpt alles dus weer in elkaar en zijn we echt een grote club met gemeenschappelijk doelen.

Om dan even terug te gaan naar de eerste zin van dit stukje en hiermee vooruitkijkend naar het komende jaar hoop ik dat weer veel vrijwilligers weer met veel plezier actief zullen zijn binnen HWL. Daarnaast wil ik even wijzen op de planning van cursussen voor dit jaar. Het is een mooi en gevarieerd aanbod waarvan u kennis kan vergaren over verschillende onderwerpen die allemaal te maken hebben met de Hoeksche Waard.

Voorzitter HWL

BEZOEKERSCENTRA: HOTSPOTS VOOR DE NOORD- EN ZUIDRAND HOEKSCHES WAARD.

Dick Bussing

Zowel Bezoekerscentrum Klein Profijt bij Oud-Beijerland als het Nationaal Landschap Centrum (NLC) bij Numansdorp zijn bijzonder geschikt om meer recreanten en toeristen te trekken, die de natuur, de cultuur en het landschap willen ontdekken en beleven.

De centra van Hoekschewaards Landschap (HWL), vervullen al jaren de functie van knooppunt voor vele wandel- en fietstochten. In de centra is veel informatie beschikbaar voor routes naar 150 bijzondere plekken in het nationaal landschap. De centra fungeren als 'poorten tot het nationaal landschap'. Trouwens ook voor de excursies, arrangementen, de schoolnatuurlessen, de kinderfeestjes en de be-

drijfsuitjes. HWL leidde een 70-tal natuur- en nationaal landschapsgidsen op, die hun kennis ter beschikking stellen aan recreanten en toeristen, die liever niet op eigen gelegenheid op pad gaan.

Juist nu zowel de Noordrand als de Zuidrand van de Hoeksche Waard 'in ontwikkeling' zijn genomen door SOHW, het samenwerkingsverband van de 5 gemeenten, is HWL zich aan het voorbereiden op een grotere bekendheid van de bezoekerscentra.

Klein Profijt en omgeving zijn van grote waarde voor de Noordrand, omdat het centrum is gelegen in het buitendijkse groen, grenzend aan bijzondere natuurgebiedjes en op loop- en fietsafstand van het cultuurhistorische Oud-Beijerland, molencomplex Goidschalxoord en het Streekmuseum.

Van belang voor een functie als hotspot is het terras aan het water van de Oude Maas en de aanlegsteiger voor het Rhoonse Veer om bezoekers uit IJsselmonde en Rotterdam te kunnen ontvangen. Ook de bereikbaarheid vanaf de N217 is goed aangegeven met nieuwe bruine borden. HWL streeft naar meer bezoekers dan de bijna

20.000 die er nu al jaarlijks komen. Plannen zijn er om het terras aan het water fors te vergroten, de ongebruikte haveninham weer op te knappen en de vaartijden voor de veerpont te verbeteren. Hiermee wil Klein Profijt worden opgenomen in het TOP-routenetwerk in Zuid-Holland. TOP staat voor Toeristisch Overstop Punt, een knooppunt waar bewegwijzerde routes samenkomen.

schaapskooi (voor de HWL-kudde), het plaatsen van avontuurlijke speelmogelijkheden voor jeugd en jongeren en de aanleg van een pad met brede bloemenrand als demonstratieroute door het open akkerland van de Molenpolder ('de Hoeksche Randroute'). Daarmee komt een boeiende en kortere route van dorp naar NLC en verder naar de rivier in beeld.

NLC heeft een vergelijkbare functie voor de Zuidrand en heeft in januari haar plan ingediend bij het SOHW-project Hoeksche Waardenmakerij. Het centrum bestaat bijna 6 jaar als Poort naar het Nationaal Landschap en maakt die functie ook waar. Door de aanwezigheid van parkeerruimte, horeca en meerdere wandel- en fietsroutes in een groene omgeving zijn ook hier de criteria aanwezig om de status TOP-locatie te verwerven. Voor een bezoek vanuit of naar Numansdorp en haven ligt het centrum met haar natuurlijke tuinen wat excentrisch. Het ingediende plan omvat daarom het aantrekkelijker maken van de omgeving met een

Kortom, HWL werkt aan de toekomst. Krijgen de bezoekerscentra van de Hoeksche Waard nog meer de charme van aantrekkelijke hotspots voor een breed publiek? Wordt vervolgd.

NATUUR EN CULTUUR GAAN SAMEN IN DE NOORDRAND VAN DE HOEKSCHESCHEN WAARD

Afdeling Communicatie

Streekmuseum, Klein Profijt en de molen van Goidschalxoord werken samen om bezoekers het nationaal landschap te laten beleven.

Voor een aantrekkelijke prijs kun je met het **'Leeuwensteinarrangement'** monumenten en natuur bekijken in de Hoeksche Waard. Je maakt een mooie wandeltocht langs de noordrand van de Waard, over begroeide dijken en met uitzicht op de Oude Maas. Onderweg zie je de kleinste watertoren van Nederland, de boerderijen Oost-, Midden- en West-Leeuwenstein en de gerestaureerde molen van

Goidschalxoord. Je kunt starten bij Natuurbezoekers centrum Klein Profijt in Oud-Beijerland of bij het Streekmuseum Hoeksche Waard in Heinenoord. Voor € 7,50 per persoon krijg je een routeboekje met veel informatie, museumtree en koffie of thee en een bon voor gratis pannenkoekenmeel van de molen. Het arrangement is ook verkrijgbaar bij de VVV in Oud-Beijerland en er kan bovendien (ruim van te voren) geboekt worden voor groepen. Eventueel uitgebreid met gebak, een lunch en/of een rondleiding met gids. Meer informatie: www.streekmuseumhw.nl of Klein Profijt, tel. 0186-621888.

KONINGIN BEATRIX BOOM HEEFT BORDJE TERUG

Wethouder Wouter Joosten trotseerde samen met enkele medewerkers van de gemeente Binnenmaas afgelopen donderdagochtend 12 december 2013 de winterse kou om in 's-Gravendeel, bij de Kildijk een nieuw bordje te plaatsen bij de plaatselijke Koningin Beatrix.

De regionale Bomenstichting Fraxinus Excelsior was begin 2013 een actie gestart om in de Hoeksche Waard op zoek te gaan naar zogenaamde 'verweesde Koninklijke bomen'. Met andere woorden, bomen die ooit bij een officiële gelegenheid zijn aangeplant, maar waarvan het aanduidingsbordje inmiddels is verdwenen. De afgelopen eeuw ging het dan met name om 'Koninginnebomen'. Bomen, -vaak linden-, die bij een inhuldiging of een jubileum van een koningin zijn aangeplant. In 's-Gravendeel bleek de Koningin Beatrix boom, ooit aange-

plant toen Koning Beatrix tien jaar vorstin was, geen bordje meer te hebben. Ook de Prinses Maxima boom bleek inmiddels zonder aanduiding door het leven te gaan. De gemeente Binnenmaas vond het een sympathieke actie en pakte de spreekwoordelijke 'handschoen' op. Als eerste kreeg nu

dus de 's-Gravendeelse Koningin Beatrix boom een nieuw bordje. En ook voor de Prinses Maxima boom is inmiddels een nieuw aanduidingsbordje gemaakt. Het is de bedoeling dat in 2014 alle 'herdenkingsbomen' in de gemeente Binnenmaas een nieuw bordje krijgen, die dan meteen allemaal in dezelfde stijl en kleuren zijn vormgegeven. Hierdoor blijven dergelijke bomen goed herkenbaar en kan men gelijktijdig een stukje geschiedenis 'levend houden'.

Foto's en tekst: Arie Pieters

Foto: Klein hoefblad Jan Plaisier

VRIJWILLIGER WORDEN, ALTIJD LEUK!

Beste (nieuwe-) leden/vrijwilligers,

Tweemaal per jaar organiseert HWL voor haar nieuwe vrijwilligers en leden een introductie cursus.

In deze cursus wordt u op de hoogte gebracht van de activiteiten van HWL en ontmoet u verschillende mensen die actief zijn in verschillende werkgroepen.

Vind u het leuk om deel te nemen aan deze cursus dan nodig ik u van harte uit.

Het programma staat hiernaast.
Voor de cursus kunt u zich opgeven voor 25 maart via:
cursussen@hw1.nl.

Els van Veen
voorzitter HWL

INTRODUCTIECURSUS HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

		1^e avond NLC 3 april 2014	
19.30	Kennismaking	Welkom. Kennismaken met HWL: historie, omvang, organisatie, positie, speerpunten, vrijwilligers, Kennismaken met landschap: ontstaan, kernkwaliteiten nationaal landschap, buitendijkse gebieden.	Els van Veen
20.15	Bezoekerscentra Klein Profijt en NLC	De rol van beide bezoekerscentra van het HWL en die van de vrijwilligers in beide centra.	Bob Wiggers
20.45	Educatie en Voorlichting.	Belang van educatie en voorlichting. Beleving Nationaal Landschap speerpunt. Activiteiten en rol vrijwilligers.	Hilde Visscher
21.30	Drankje	Informele kennismaking en gelegenheid voor vragen.	

		2^e avond Klein Profijt 10 april 2014	
19.30	Beleidsbeïnvloeding	Plannen voor de Hoeksche Waard. Kansen en bedreiging. Rol van vrijwilligers op dit vlak. Argumenten, alternatieven, overleg: polderen. Juridische procedures.	Henk Malta
20.30	Flora en fauna.	De natuur van de Hoeksche Waard. Vrijwilligerswerk in de werkgroepen Biologisch onderzoek.	Janus Verkerk
21.30	Drankje	Uitreiking belangstellingsformulier.	

		Ochtend excursie 12 april 2014	
10.00	Natuurbeheer	(In Klein Profijt) Verhaal over beheer natuurterreinen en landschapselementen (knotten). Belang en rol vrijwilligers.	Cees Mesker
10.45	Wandeling op De Staart	Wandelexcursie over de Staart met toelichting op het beheer door begrazing en het doel daarvan.	Merijn van den Hoogenhoff
12.00	Evaluatie met broodje en drankje	Reactie op de cursus. Wil je wat gaan doen bij het HWL.	Els van Veen
12.30	Afsluiting		

HWL GEEFT GELEGENHEID....

Bob Wiggers

Binnen HWL is een kleine werkgroep actief, die driemaal per jaar een “markt” organiseert: de Plattelandsmarkt op Klein Profijt, de Herfstmarkt bij het Nationaal Landschap Centrum (NLC) en de Winterfair ook op Klein Profijt.

Voorheen was er op het NLC ook nog een voorjaarsmarkt.

Omdat er in de dorpen van de Hoeksche Waard al veel braderieën, nautische evenementen, rommelmarkten en dergelijke zijn, liep de belangstelling voor markten van HWL de laatste jaren terug. De markt was zogezeegd met markten verzadigd.

Dit was de aanleiding om het roer om te gooien. De herfstmarkt werd omgezet in een Jeugd & Natuurdag en de voorjaarsmarkt in een Vrijwilligersdag gecombineerd met de algemene ledenvergadering.

Alleen de Plattelandsmarkt en de Winterfair blijven bestaan.

Vrijwilligersdag

De Vrijwilligersdag wordt nu georganiseerd door een projectgroep vanuit het bestuur. Naast een leuke middag voor onze ruim 400 vrijwilligers wil het bestuur hen ook de gelegenheid geven om met elkaars werkzaamheden en interessegebied kennis te laten maken. De eerste keer, drie jaar geleden, had het nog de vorm van een soort markt, waarbij de

wergroepen van HWL zich presenteren op kraampjes in en om het gebouw. Er werd ook gezorgd voor activiteiten voor kinderen. Bovendien was het een open gebeurtenis zodat het ook publiek toegankelijk was. De achterliggende gedachte was primair om de vrijwilligers met elkaar in contact te brengen en vanuit het bestuur waardering te laten blijken voor het vele werk én om zo ook niet-HWL leden te interesseren voor de vele aspecten van de natuur en via aansluiting bij een werkgroep ook nieuwe leden te werven. Na afloop is er een maaltijd, die het bestuur aan zijn vrijwilligers aanbiedt. Hoewel deze vorm wel geslaagd was, bleek toch dat de werkgroepen het bemannen en inrichten van een presentatiestand steeds meer als een last gingen zien. Vorig jaar werd de

middag gevuld met korte lezingen en een enkele presentatie van de werkgroepen. Die lezingen werden goed bezocht en de daarop volgende ledenvergadering had dan ook een zeer grote belangstelling. Dat is goed in democratisch opzicht voor de vereniging.

Voor dit jaar is de projectgroep bezig zich te beraden over een ludieke invulling voor de vrijwilligers gevolgd door ALV en maaltijd.

De Vrijwilligersdag zal plaatsvinden op **zaterdag 29 maart**.

Plattelandsmarkt

Elke 2^e zaterdag van juni wordt een plattelandsmarkt gehouden op het terrein van Klein Profijt. Dit jaar: **zaterdag 14 juni**.

Op deze markt geeft HWL gelegenheid aan standhouders om hun waren aan de man te brengen. Dit kan van alles zijn zoals planten, tuinspullen, geitenkaas, streekproducten en nog veel meer. Het is een echte markt met grote en kleine kramen op het terrein rond het gebouw. Ook wordt er zorg gedragen dat er leuke dingen en activiteiten voor de kinderen zijn zoals o.a. het schapen scheren of knutselen. Bovendien wordt een aantal werkgroepen van HWL de gelegenheid gegeven zich te presenteren. Dit kan in allerlei vormen. Dit jaar zal ook de nieuwste werkgroep Fruit en Sap laten zien wat ze doen. Uiteraard zal hun topproduct, het zelf bereide appelsap van zelf geplukt hoogstamfruit, te koop zijn.

Jeugd en Natuurdag

Meestal begin oktober op het terrein van het NLC in Numansdorp. Dit jaar op **zaterdag 4 oktober**, werelddierendag. Het thema - hoe kan het ook anders - zal zijn "dieren". Deze activiteitsdag voor de Hoekschewaardse jeugd wordt georganiseerd met de scoutinggroepen van de HW. Een unieke samenwerking, die beide partijen bevalt. Dit jaar alweer voor de derde keer. Het is echt een speel en doe-dag voor de kinderen, groot en klein. De scouts bouwen installaties met een zweefbaan, een hindernisbaan, ze verzorgen kano's waarmee je in de vijver kan varen. Ook allerlei andere behendigheidsspelletjes worden georganiseerd. HWL richt zich meer op het educatieve aspect gericht op de natuurbeleving. Hierin zijn de vrijwilligers van de jeugd

educatiegroepen zeer inventief. Dit jaar zullen dieren centraal staan. Laten we zeggen van bij tot paard en alles ertussen.

We slaan zo twee vliegen (thema dieren nietwaar) in één klap: natuurbeleving en bewegingsactiviteiten. Tevens geeft HWL de scoutinggroepen de gelegenheid zich te presenteren en belangstelling te kweken voor hun doelstellingen. Er zullen die dag veel geüniformeerde kindertjes rondlopen, maar het is uitdrukkelijk te bedoeling dat alle kinderen van de HW komen met hun ouders of opa en oma's. Iedereen is welkom en we maken er een mooie dag van.

Winterfair

Tijdens de donkere dagen voor Kerst-

mis, zo eind november wanneer de wind giert en de koude toeslaat geeft HWL het publiek gelegenheid om zich te warmen met Glühwein en chocolademelk tijdens de Winterfair. Een min of meer overdekte markt in het gebouw van Klein Profijt en de verwarmde schuur en partytent op het terrein.

Ook hier zijn standhouders van allerlei slag, die hun waren te koop aanbieden. Er begint zich al een Kerstsfeer te ontwikkelen, hoewel de Goedheiligman met zijn Pieten nog niet uit het land is vertrokken.

De kracht van deze winterfair is toch wel het intieme karakter, de leuke en unieke sierproducten en andere zaken die goed van pas komen bij de komende feestdagen.

Klein Profijt lijkt wel een krioelende bijen-

korf met zoveel mensen binnen. Afgelopen winter waren er meer dan 650 bezoekers, hetgeen erop wijst dat men deze fair erg op prijs stelt. In 2014 zal de Winterfair op **zaterdag 29 november** gehouden worden.

Om deze “markten” te organiseren is veel werk nodig zoals het aanvragen van vergunningen, PR activiteiten, standhouders uitnodigen en indelingen op plattegronden maken, het opbouwen en afbreken organiseren en nog veel meer. Wij hebben een heuse marktmeester, die op de dag hét aanspreekpunt zal zijn en de zaken organiseert. U begrijpt: veel werk, maar voldoening gevend als je aan het einde van zo'n dag met een biertje of wijntje in de hand terugkijkt.

De werkgroep is vrij goed georganiseerd en werkt met een draaiboek, zodat voor eenieder de taken duidelijk zijn. Wanneer iemand met enthousiasme en organisatietalent het leuk vindt om zich bij de werkgroep aan te sluiten is men van harte welkom. Een telefoontje naar Klein Profijt 0186-621888 of een email naar markten@hwl.nl is voldoende.

Maar het allerbelangrijkste: HWL geeft u gelegenheid om kennis te maken haar werk: bescherming van natuur en landschap in de Hoeksche Waard.

Welkom op onze markten

Knotvogels in actie

Marianne van der Waal

Dat HWL een groep weidevogelbeschermers rijk is heeft u in vorige edities van de Waardzegger kunnen lezen.

Weidevogelbescherming is een zeer intensieve “hobby” waar veel vrije tijd in gaat zitten. Maar...de werkzaamheden beperken zich tot de maanden maart tot en met juni. In de andere maanden zouden we ook nuttig bezig kunnen zijn, was de gedachte van een paar enthousiaste vogelwachters. Zo ontstond 2 jaar geleden een nieuwe knotploeg met de toepasselijke naam ‘de Knotvogels’, met Michel Hitzerd als bevoegde aanvoerder.

Het was wel even wennen. En... we kregen als onervaren beginners niet de eenvoudigste klussen toebedeeld. De eerste keer een locatie op de Buitendijk bij Strijensas, met heel oude wilgen waar jarenlang niet naar was omgekeken. Maar wat een voldoening als die er na veel gezaag, gesleep en gezwoege weer prachtig bijstaan! Oké, de rest van de dag lig je uitgevloerd op de bank. Maar alles went, na 2 jaar zit de routine er al aardig in en van een heerlijke kom soep en een hartversterker na afloop ben je zo weer opgeknapt.

Elke maand zijn we om 9 uur op de werkplek en gaan we door tot een uur of 1. De omstandigheden kunnen zeer verschillen. In januari 2014 werkten we bij 10 graden boven nul, weinig wind en een lekker zonnetje. Vorig jaar januari was dat bij -10 met een ijzige wind en een gevoelstemperatuur van zeker -15°C.

Bij een vuurkorf konden we af en toe onze handen even opwarmen.

Afgelopen december wachtte ons een bijzondere verrassing. Aart-Jan Moerkerke, burge-meester van Strijen kwam onze ploeg versterken. En hij deed zeker niet onder voor de

geoefende knotters. Enthousiast sleepte hij grote takken uit de sloot en hij genoot er zichtbaar van. Een idee voor andere notabelen?

'Knotploeg Kuipersveer' in het griend te Puttershoek.

'De Ritselaars' op de Ritselaarsdijk.

'De Klem' in Strijen.

Wij zijn niet de enige knotploeg. Er zijn nog 4 knotploegen in de Hoeksche Waard actief en deze bestaan al veel langer.

Dat zijn: 'de Krasse Knarren' in de grienden bij de Barendrechtsebrug.

Al vanaf 1973 zijn er vrijwilligers die zich inzetten voor het behoud van de karakteristieke rijen knotwilgen, een beeldbepalend onderdeel van ons Nationaal Landschap Hoeksche Waard.

Krijgt u ook zin om de handen uit de mouwen te steken en u aan te sluiten bij één van de knotploegen? Kijkt u dan op www.hwl.nl bij werkgroepen en klik op Boombeheer. U vindt daar alles wat u moet weten. Of neem contact op met Flip Scherbijn, de coördinator van de knotploegen.
mail: flipscherbeijn@chello.nl
tel: 06-22233315

Planning HWL cursussen

naam cursus	korte beschrijving of doel van de cursus	coördinator werkgroep cursussen	doelgroep	betrokken
libelle		Joost		vlinders SOVON
bomen	kennis over bomen en hun bio natuur	Koos Els van G	beginners	boombeheer
zoogdieren	basiscursus over zoogdieren in de Hoeksche Waard	Joost Els v V	beginners die actief willen worden in de werkgroep zoogdieren	zoogdiere
natuurcursus voor scouting	natuurlessen voor scoutinggroepen in de Hoeksche Waard	Joos Koos	welpen van scoutinggroep	educatie e groepen
introductie cursus	presentatie HWL aan nieuwe of toekomstige vrijwilligers	Els v V	(toekomstige) vrijwilligers	coördinator stuurslede
basiscursus natuur	basis kennis natuur en opstart natuurgidsencursus	Els v V Cees	beginners of toekomstige deelnemers natuurgidsencursus	biologisch beheer
jeugd educatie	kennis over het geven van natuurlessen aan (basis school) jeugd	Els v V	beginnende en ervaren jeugd educatie vrijwilligers	jeugdeduc
natuurgidsen cursus	opleiding tot natuurgids	Lucien Cees	enige kennis van natuur met als motivatie gids te worden	alle werkg IVN

werkgroep	aantal lesavonden	aantal praktijk bijeenkomsten	datum of planning cursus	lesavond en loca- tie
	2		23/4 en 7/5	woensdag NLC
eer	?	?	voorjaar 2014	
n	4	4	voorjaar 2014	dinsdag NLC
en scouting-		5	najaar 2014	
oren en be- en	2	1	voor en najaar 2014	NLC en Klein Profijt
n onderzoek	4	4	2014	
atie			2014	
groepen			2015	

FRUITBOMEN-WALHALLA AAN DE GATSEDIJK

Arie Pieters

Aan de Gatsedijk, even buiten Maasdam ligt een oude, biologisch dynamische boomgaard met rond de 150, merendeels oude appelbomen. 'Biologische dynamisch' wil zeggen dat de boomgaard volgens bepaalde richtlijnen wordt onderhouden en uiteraard zijn de appels uit zo'n boomgaard 100% biologisch. (Compleet met keurmerk.)

Het Hoeksche Waards Landschap doet momenteel onderzoek naar de verschillende, deels oude fruitrassen in de boomgaard.

De boomgaard is eigendom van de heer Noordermeer, die inmiddels de tachtig is gepasseerd en dus al aardig 'op leeftijd is'. Het HWL heeft dan ook geholpen met de oogst van een deel van het fruit en dat was voor de eigenaar erg welkom. Van de appels is inmiddels ook al 100% biologisch appelsap gemaakt.

Maar inmiddels is gebleken dat een deel van de boomgaard van voor de oorlog dateert en dat er circa twintig verschillende appelrassen aanwezig zijn. 'Ik kwam hier 43 jaar geleden wonen en toen was een gedeelte van de boomgaard er al. De rest van de bomen heb ik later zelf aangeplant', aldus Mels Noordermeer. De boomgaard blijkt een waar walhalla voor de liefhebber van oude en bijzondere appelrassen. De oude laagstam appelbomen staan elk jaar nog vol met appels, maar de boomgaard blijkt ook hoge natuurwaarden te hebben. Een deel wordt afgeschermd door een rij imposante oude Italiaanse populieren, die waarschijnlijk een thuis zijn voor uilen. Er zijn al diverse braakballen gevonden. Korstmossen en mossen hebben bezit genomen van de takken van sommige

appelbomen, her en der worden holen, gemaakt door spechten, ontdekt. Die vormen nu weer een prima onderkomen voor kleine zangvogels, zoals de winterkoning en verschillende mezensoorten.

Imposante appels

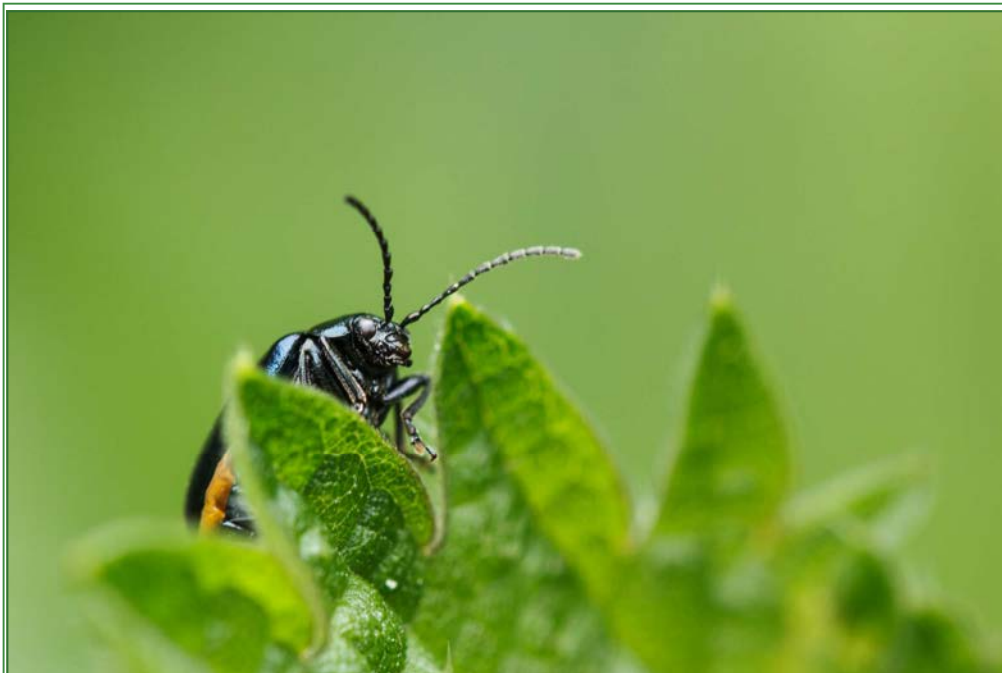
Alles aan de oude boomgaard is, imposant! Het aantal bomen, het aantal verschillende appelrassen, de oude populieren, die de boomgaard afschermen. Dick van Houwelingen van het HWL raapt enkele appels op, die zijn blijven liggen na de oogst. Het indrukwekkende formaat valt op: 'Moet je eens kijken naar de grootte van deze appels. Je hoort wel eens vertellen dat biologisch fruit soms klein blijft, maar deze appels zijn echt enorm'. Sommige appels blijken inderdaad vuistgroot te zijn.

Inmiddels heeft het HWL, met behulp van de eigenaar al een groot deel van de appelrassen (o.a. Ananas Reinette, Sterappel, Groninger kroon, Santana) vast weten te stellen, maar omdat dit nog niet bij alle appels gelukt is, doet men nader onderzoek. Ook wil men de boomgaard het komende jaar gaan snoeien, want dat is onderhand wel nodig. Naast appels staat er overigens nog een rij perenbomen, een notenboom en enkele hele fraaie kersenbomen. Die zijn waarschijnlijk zo'n veertig jaar geleden door Mels Noordermeer aangeplant en zijn dus inmiddels ook al een halve eeuw oud. Het HWL hoopt uiteraard dat de in veel opzichten bijzonder waardevolle boomgaard in stand kan blijven en wil graag meehelpen om het unieke gebied

te bewaren. Wie veel verstand heeft van met name oude appelrassen mag zich overigens melden bij het HWL, want relevante informatie op dit gebied is altijd welkom.

Dit keer een moeilijke keus! Welke foto heeft voorrang? Op de vorige pagina, een beetje dwars, maar te mooi om klein te houden "MOS" van Marjon Kunst. Op deze pagina "KEVER" van Ingeborg Holster, "GAL met ijskristallen" en op de voorpagina START van Jan Plaisier

HWL WIL NATUURLIJKE BERMEN IN DE HOEKSCHE WAARD

Hoekschewaards Landschap (HWL) pleit in een brief aan de Minister van Infrastructuur en Milieu en aan de Tweede Kamer voor een wettelijke regeling voor het beheer van bermen, oevers en dijkthaluds.

Dit beheer zou mede op de ontwikkeling van natuur gericht moeten worden. Dit naar Belgisch voorbeeld, waar al sinds 1984 een zogenaamd Bermbesluit geldt, dat overheden verplicht om bij het beheer ook natuurdoelen te dienen. Een dergelijke regeling geeft grote potenties voor natuur, maar ook de andere belangen worden er mee gediend. In een onderzoeksrapport brengt HWL deze belangen in beeld. De hoop is er op gericht dat dit rapport voor de Minister aanleiding is om een wettelijke regeling in te stellen.

Natuurlijke berm

Overall waar je kijkt zijn bermen. Groenstroken langs wegen en watergangen, taluds van dijken en sloten liggen als een fijnmazig netwerk over de Hoeksche Waard. De groen/blauwe dooradering van het landschap wordt het ook wel genoemd. Het gaat om vele honderden kilometers en een oppervlakte van meer dan 1000 hectare. Vergelijkbaar met de omvang van het eiland Tiengemeten. De functie van deze groenstroken is heel goed te combineren met natuur. Hier liggen kansen om tegen de laagst mogelijke kosten iets voor de natuur te

doen. Er is dan wel een ander beheer nodig. Met een beheer gericht op bloemrijk grasland krijgt de natuur in de Hoeksche Waard een enorme impuls.

Natuur

De natuur staat onder druk, ook in de Hoeksche Waard. Bloemrijke graslanden behoren tot de zwaarst getroffen gebieden. Planten en dieren die in dergelijke graslanden thuishoren verdwijnen in rap tempo uit ons land. Bloemrijke graslanden zijn er in verschillende soorten, onder andere afhankelijk van de grondsoort en de beschikbaarheid van water.

Door bemesting en ontwatering zijn de bloemrijke graslanden bijna geheel verdwenen, maar er zijn kansen voor graslanden die geen productiefunctie hebben, zoals wegbermen, dijkthaluds en oevers van watergangen. Hoekschewaards Landschap heeft zo'n veertig jaar ervaring in het beheren van dijkthaluds en kreekoevers. Hierdoor is aangetoond dat met een goed beheer ook in de Hoeksche Waard schitterende resultaten kunnen worden geboekt. Plantensoorten als margriet, agrimonie, aardaker, rolklaver maar ook zeldzaamheden als brede orchis, moeraswespenorchis en parnassia kwamen terug. Vlinders, hommels, bijen en andere insecten profiteren hier direct van. Dat geldt ook voor vogels en zoogdieren. Een op bloemrijk grasland gericht beheer van het gehele netwerk van

wegbermen, dijkwalen en oevers van watergangen zou dan ook een enorme impuls voor de natuur in de Hoeksche Waard betekenen.

Landbouw

Grootschalige akkerbouw is karakteristiek voor het landschap in de Hoeksche Waard. Op de akkers worden onder andere granen, aardappelen en bieten geteeld. Grote oppervlakten van eenzelfde gewas zijn kwetsbaar voor plagen. Als in zo'n monocultuur bladluizen terecht komen, dan kunnen deze zich zonder belemmering explosief vermeerderen.

In korte tijd kan er grote schade aan het gewas ontstaan. Dit moet bestreden worden en gebruikelijk is dat een

chemische bestrijding wordt toegepast. Dat het ook anders kan hebben boeren in de Hoeksche Waard aangetoond.

Door gebruik te maken van de natuur kunnen plagen worden onderdrukt. Natuurlijke vijanden van de bladluizen, zoals zweefvliegen, spinnen, lieveheersbeestjes en allerlei andere dieren kunnen helpen de plagen te beperken. In de Hoeksche Waard hebben boeren op praktijkschaal jarenlang gewerkt met natuurlijke plaagonderdrukking. Dit werd begeleid met wetenschappelijk onderzoek en het werkt. Er is minder chemische bestrijding nodig tegen bladluizen. Om een goed niveau van natuurlijke plaagonderdrukking te bereiken is het wel nodig om in de omgeving van de akkers natuurlijke stroken te hebben. Deze moeten bloemrijk zijn om de

plaaagbestrijders van aanvullend voedsel in de vorm van nectar en stuifmeel te voorzien. Ook moet er een wat hoger opgaande vegetatie zijn, om schuilgelegenheid te bieden in tijden van hitte of kou.

Onderzoek toont dan ook aan dat bloemrijke bermen van groot belang zijn voor natuurlijke plaagonderdrukking in de landbouw. Hiermee kan een stap gezet worden naar duurzamere landbouw. Vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen is ook positief voor de waterkwaliteit.

Bijen

De honingbij is historisch gezien het oudste landbouwhuisdier in ons land. Het insect leeft in volken met een sterke sociale structuur en is het merendeel van het jaar actief. Honingbijen bestuiven gewassen en vervullen daarmee een essentiële rol in onze voedselketen. Ze zijn dus maatschappelijk van groot belang. De jaarlijkse opbrengst in de land- en tuinbouwsector, direct gerelateerd aan honingbijen, bedraagt meer dan € 750 miljoen.

Honingbijen dragen daarnaast in hoge mate bij aan de biodiversiteit in de natuur. Ze staan garant voor de bestuiving van wilde planten, waardoor er een gevarieerd zadenmenu is voor vogels en kleine zoogdieren. Het menu voor honingbijen, nectar en stuifmeel, neemt in ons land echter steeds verder af door monoculturen in de landbouw en het ontbreken van bloeiende planten in het landschap. De Nederlandse Bijenhouders Vereniging vraagt dan ook de aandacht van gemeenten, provincies, rijk en

waterschappen voor het belang van bloeiende bermen.

Bijen en bloemen vormen een onverbreekelijke eenheid: als er geen bloemen zijn, dan zijn er ook geen bijen of als er geen bijen zijn, dan zijn er ook geen bloemen. Bloemrijke wegbermen, dijktaluds en oevers van kreken en andere watergangen dragen bij aan de instandhouding van de honingbij. De vele wilde bijensoorten in ons zullen hier ook van profiteren.

Energie en klimaat

Koolzuurgas ofwel CO₂ komt vrij in de lucht bij alle mogelijke verbrandingsprocessen. Voorbeelden zijn automotoren en de ademhaling van mens en dier. Groene planten doen het omgekeerde. Dit proces heet fotosynthese. Ze nemen CO₂ op uit de lucht en zetten dit om in plantenmateriaal. De koolstof wordt daarmee vastgelegd in blad, stengels, takken etc.

CO₂ is op zichzelf geen probleem. Het is een schoon gas dat in de buitenlucht thuishoort. Het probleem is de hoeveelheid die vooral westerse samenlevingen uitstoten en de snelheid waarmee hierdoor de samenstelling van de buitenlucht verandert. CO₂ veroorzaakt een broeikas effect in onze dampkring met opwarming en verandering van het klimaat als gevolg.

Wereldwijd is beleid ontwikkeld om de uitstoot van broeikasgassen te beperken. Burgers, bedrijven en ook overheden raken steeds meer overtuigd van de urgentie van het probleem en komen tot

maatregelen. Nuttig gebruik van de in planten vastgelegde koolstof in bermen is een stap naar een duurzamer samenleving.

Bij vergisting wordt het maaisel onder zuurstofloze omstandigheden omgezet in biogas. Er blijft een restproduct digestaat over. Dit kan als meststof gebruikt worden in de landbouw.

De hoeveelheid biogas die de Hoekschewaardse bermen per jaar opleveren is minimaal 280.000 m3 en de hoeveelheid vermeden CO2 uitstoot zou 560 ton bedragen.

Beheer

Maaien met een klepelmaaier, zoals nu gebruikelijk, is voor biodiversiteit de slechtst denkbare manier van maaien. Het plantenmateriaal wordt vernalen en blijft als een rottende laag afval op de bodem achter. Dierlijk leven in de vorm van eieren, poppen, rupsen van insecten en andere dieren die zich niet snel genoeg uit de voeten kunnen maken, worden mee vernalen. Dat geldt ook voor aanwezig zwerfvuil. Inzet van de klepelmaaier moet dan ook zoveel als mogelijk worden vermeden.

Het maaisel moet worden afgevoerd. Maaisel dat blijft liggen heeft een bemestende werking op de bodem. Dat is negatief voor biodiversiteit. Er ontstaat op den duur een monotone ruigte begroeiing met weinig variatie aan planten en diersoorten. Bij de afvoer van maaisel gebeurt het tegenovergestelde.

Er komen meer bloeiende planten en een rijker insectenleven. Maaisel gebruiken als grondstof voor andere proces-

sen, zoals bijvoorbeeld de productie van biogas leidt tot een duurzamer samenleving.

Onderzoek wijst uit dat de maatschappelijke baten van een meer op biodiversiteit gericht beheer van de wegbermen, dijktafuds en oevers van kreken en andere watergangen ongeveer tweemaal zo hoog zijn als de kosten.

Nadere informatie: Henk Malta, telefoon 06 2245 1183

Het onderzoeksrapport Natuurlijke berm geeft energie is te vinden op: http://www.hwl.nl/files/documenten/HWL_6177_rapport_natuurlijke_berm_15_augustus.pdf

Reageren? webredactie@hwl.nl

ZONNEPANELEN

Vereniging Hoekschewaards Landschap gaat het Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt in Oud-Beijerland en het Nationaal Landschap Centrum in Numansdorp voorzien van zonnepanelen.

Daarmee wordt een volgende stap gezet in de verduurzaming van deze gebouwen. Het doel is om 80% van het elektriciteitsgebruik zelf op te wekken.

Daarmee blijft nog wat ruimte over voor energiebesparende maatregelen. Het uiteindelijke doel is om de gebouwen zoveel als mogelijk energieneutraal te maken. Het aantal benodigde zonnepanelen bedraagt ongeveer 60 voor Klein Profijt en 100 stuks voor het NLC. Het is een forse investering, maar dankzij een gezond financieel beleid is er voldoende bestedingsruimte. Deze investering wordt in een aantal jaren natuurlijk ook terug verdiend.

Hoeksche Waard Duurzaam heeft het offertetraject begeleid. Na het beoordelen van diverse offertes is de keuze op BonGo Solar B.V. gevallen. Niet alleen vanwege een gunstige prijs en dito condities, maar ook vanwege de ideële missie van dit bedrijf voor een duurzame samenleving. BonGo Solar is een innovatief bedrijf op het gebied van duurzame energie en energiebesparende producten. BonGo Solar en HWL zien mogelijkheden om gezamenlijk voorbeeldprojecten op te zetten op het gebied van duurzame energievoorziening

en duurzaam energiegebruik.

De bezoekerscentra kunnen daarbij als 'proeftuin' fungeren. Zo zullen bezoekers via een informatiepaneel de werking van de zonnepanelen kunnen volgen.

Om het gewenste rendement te kunnen behalen komen de op het zuiden gerichte daken van Klein Profijt en het NLC vrijwel vol te liggen met zonnepanelen. Voor Klein Profijt heeft het bestuur van Hoekschewaards

Landschap daarbij een afweging moeten maken tussen de cultuur-historische uitstraling van het gebouw en een meer duurzaam beheer van het gebouw.

Dat laatste heeft de doorslag gegeven en is ook in lijn met de doelstelling van Hoekschewaards Landschap, namelijk het zorgdragen voor natuur, een aantrekkelijk landschap en een goed milieu. Naar verwachting zullen de installaties 1 april 2014 worden opgeleverd.

Inlichtingen: Jan Prince
milieu@hw1.nl

EEN REIS LANGS DE WILDE PLANTEN VAN DE HOEKSCHEN WAARD

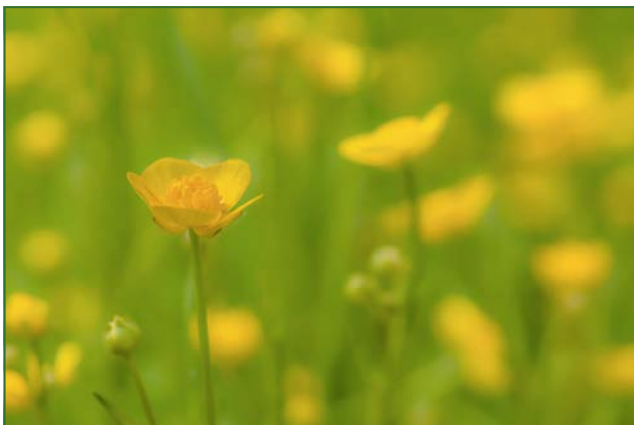
Aan de hand van een fotopresentatie neemt Frank van Gessele, coördinator van de plantenwerkgroep van het HWL, u mee op een reis langs de bloeiende wilde flora van de Hoeksche Waard.

Van de vroege lente, met de eerste voorjaarsbloeiers, tot in de late zomer, krijgt u een inkijk in de fascinerende wereld van de wilde planten om u heen. Veel Hoekschewaardse natuurgebieden passeren de revue, maar ook buiten de natuurterreinen is verrassend veel moois te ontdekken.

Van Vroegeling tot Late stekelnoot, van Kleine veldkers tot Reuzenbalsemien, van Witte krodde tot Zwarte toorts, van Zomerfijnstraal tot Winterpostelein en van Zuring tot Bitterzoet, het groeit zomaar vanzelf in onze mooie Hoeksche Waard. Om nog maar te zwijgen van de zeven soorten orchideeën waarop onze streek thans mag bogen.

Het voorjaar komt er aan, op deze avond zit u er midden in.

Foto's: Grauw groene hertezswam van Ger Kortebach en Boterbloem van Leen de Zeeuw

NIEUWE WERKGROEP PROMOTIE: WERKEN AAN STERKE MERKEN.

Dick Bussing

(afdeling communicatie en voorlichting)

Deze werkgroep is in het jubileumjaar, eind 2013 opgericht.

Ze heeft zich tot doel gesteld meer werk te maken van het promoten van het nationaal landschap en de vereniging zelf, met haar werk om natuur en landschap te beheren, beschermen en beleven.

Meer reclame, laten zien wie je bent en wat dit landschap voor Hoeksche Waarders en mensen daarbuiten betekent, was het devies. HWL doet al heel veel aan promotie door het aanbieden van excursies, lezingen, symposia, evenementen, arrangementen, markten, (sociale) media, jeugdactiviteiten, de openstelling van 2 bezoekerscentra, etc., maar hierdoor ontstaan er ook verschillende beelden over de organisatie.

Dit kan beter.

Er zijn enkele thema's geselecteerd, waar de werkgroep mee aan de slag wil gaan. Zoals:

een ledenwerfcampagne organiseren, onderzoeken hoe jongeren te activeren, verkrijgen van de status TOP-locatie voor beide bezoekerscentra en voorstellen maken om het aanbod aan activiteiten aantrekkelijker te maken.

De nieuwe groep zal het werk van bestaande werkgroepen niet overnemen,

maar wel adviseren hoe het aanbod aan activiteiten met meer effect aan het publiek kan worden gepresenteerd. HWL en het nationaal landschap zijn 'sterke merken' en dat moeten ze weten in de Hoeksche Waard, maar ook de stedelingen die het hier nog moeten ontdekken.

Meedoen of reageren? De werkgroep is te bereiken via d.c.bussing@freeler.nl.

Excursies

Datum	Tijd	Thema / waar	Verzamelpunt
2 maart (zondag)	14.00 - 16.00	Excursie Moderne Veehouderij & Fokkerij te Maasdam	C.J. van der Wekken Zuiddijk 14-B 3299 LS Maasdam
23 maart (zondag)	10.00 - 12.00	Ganzen en trekvogels in het Oudeland van Strijen	Gemaal Overwater, Waleweg te Strijen
24 maart (maandag)	20.00—	Reis langs wilde planten van de Hoeksche Waard door Frank van Gessele	Klein Profijt
5 april (zaterdag)	14.00 - 16.00	Cultuurhistorische wandeling in Mijnsheerenland	parkeerplaats Algeme- ne Begraafplaats Mijnsheerenland
12 april (maandag)	20.00 -	Wolven, binnenkort ook in Ne- derland? Door Leo Linnartz	Klein Profijt
21 april (maandag 2e Paasdag)	14.00 - 17.00	Paaswandeling nabij Klein Profijt met afsluitend eieren zoeken voor de kleintjes (tot 8 jaar oud)	NBC Klein Profijt Zalm- pad 11 3261 MD Oud-Beijerland
17 mei (zaterdag)	10.00 - 12.00	Dorpswandeling in feestelijk Goudswaard	parkeerterrein naast NH-Kerk Dorpsstraat Goudswaard
25 mei (zondag)	11.00 - 16.00	Vogeltjes M'art Natuur- en kunst ontdekken op de fiets	NLC Veerweg 1 3281 LX Numansdorp

Kijk voor meer en de meest recente informatie op www.hwl.nl

Kosten standaardexcursie: € 2 leden, € 3 niet-leden, € 1 kinderen t/m 12 jaar

29 mei (donderdag)	05.00	Dauwtrappen op Hemelvaartsdag	Einde Boonsweg Heinenoord
15 juni (zondag)	10.00 - 12.00	Aquatische beleving "de sloot in"	Locatie wordt tzt bekend ge- maakt
22 juni (zondag)	19.30 - 21.30	Midzomeravondwandeling in Ambachtsheerlijkheid	Verzamelpunt wordt tzt be- kend gemaakt
17 juli (donderdag)	19.00 - 21.00	Bloemenranden bekijken in de polder	Verzamelpunt wordt tzt be- kend gemaakt
2 augustus (zaterdag)	13.00 - 15.00	Tuinvlindertelling in de tuin van het Nationaal Landschap Centrum	NLC Veerweg 1 3281 LX Numansdorp

PRIKBORD

Veel gezochte email-adressen.

redactie@hwl.nl:

voor inzenden van berichten, artikelen en foto's en uw vragen over het HWL-kwartaalblad Waardzegger

webredactie@hwl.nl:

voor inzenden van *nieuwsberichten* + foto voor de website en (desgewenst) de media en de abonnees van persberichten.

voor al uw vragen over artikelen en rubrieken van de website www.hwl.nl

agenda@hwl.nl:

voor inzenden van *aankondigingen* van activiteiten + foto voor de website, de media en de abonnees van persberichten.

ledenadministratie@hwl.nl:

voor het opgeven van nieuwe leden, adreswijzigingen, e.d.

*Krasse
knarren
of niet?*

Zo maar
een paar
foto's van
knotters.
Gewoon
omdat ze
een pluim
verdienen!

Fotoproducten

Print uw mooiste momenten direct op kunstglas, kunststof, metaal of hout. De fotoproducten zijn ook buiten geschikt. Zo kunnen uw foto's binnen aan de wand maar bijvoorbeeld ook in uw tuin schitteren.

Veel toepassingen met kunststof

Duurzame en krasvaste printproducten! Producten: labels, certificaten, menukaarten, placemats, posters, point-of-sale, banners, displays, lichtboxen, wanddecoratie, bewegwijzering, enz.

Zelfhechtende materialen

Quaadraat print direct op zelfklevend vinyl met UV inkt waardoor de stickers voor binnen en buiten geschikt zijn. Ook zijn zelfhechtende materialen zonder lijm mogelijk, zoals Yupo Tako (zuignapjes principe), statisch papier en magneetfolie.

Direct printen op hout

Elk detail van het hout blijft zichtbaar! Producten: foto op hout, kaarten, winkelinrichting, kastwanden, kastdeuren, balies, tafelbladen, dienbladen, krukjes, wanddecoratie, enz.

Veelzijdig met UV printen

- Uitstekende afdrukkwaliteit
- Onbeperkt aantal materialen
- Tot 4 cm dik
- Harde & flexibele materialen
- Geschikt voor binnen en buiten
- Kleurecht door UV bestendigheid
- Vrije vormen mogelijk
- Witte inkt voor speciale effecten
- Voordelig door direct printen op het materiaal

Ja, ik wil lid worden van de vereniging Hoekschewaards Landschap

Voorletters en naam : _____

Geslacht : _____

Straatnaam en huisnr. : _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoon : _____

E-mailadres : _____

Ik wil graag meer informatie over de volgende werkgroep(en):

_____

_____

Voor betaling wacht ik op uw acceptgirokaart.

Datum: _____ Handtekening: _____

Ruimte voor adressticker
Niet over de advertentie!

ecodesign
& RecycleART
RUBBISH DESIGN
ILLY LAMP
TasArt bags &
more...
OERHOUD
VOGELHUISJES
CRADLE TO CRADLE

zonneladers
WakaWaka
power & light in one
LuminAID
Luci LED
camping
& outdoor

Gezond Schoon met
L'Arbre Vert
& **ECOVER**
ECOLABEL
schoonmaakproducten
wasmiddel
eco shampoo
& conditioner

*Ecomondo is het meest
complete online verkooppunt
van ecologische verzorgings-
was- en schoonmaak-
producten van het grootste
ecomerk in Frankrijk:
l'Arbre Vert*

De webwinkel met eco, bio, fair trade en duurzame producten

ecomondo
voor een mooiere wereld

dopper.

Zelf uw bestelling afhalen in 's-Gravendeel is mogelijk | Tel. 010 - 466 69 52

www.ecomondo.nl